

Maruška Markovčič in Tadeja Primožič (ur.), *Na podeželju ... Etnološke raziskave na območju vzhodnega dela Mestne občine Ljubljana*. – Ljubljana: Mestna občina, Oddelek za gospodarske dejavnosti in turizem, Služba za kmetijstvo in upravne zadeve; CIZA, Zavod za razvoj podeželja, 2006. – 302 str., ilustr.

Na podeželju ... Etnološke raziskave na območju vzhodnega dela Mestne občine Ljubljana je monografija znanstvenih in strokovnih člankov, ki so večinoma nastali na podlagi raziskav etnoloških raziskovalnih taborov na Jančah in Lipoglavu med letoma 2002 in 2005. Na štirih taborih, ki jih je organiziral Oddelek za gospodarske dejavnosti in turizem pri Mestni občini Ljubljana (MOL) s sodelovanjem Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo ljubljanske Filozofske fakultete, so študentje pod vodstvom mentorjev (večinoma študentov višjih letnikov) raziskovali teme, povezane z gospodarskimi dejavnostmi na območju, domačo obrtjo in rokodelstvom, stavbno dediščino, socialno zgodovino, ustnim slovstvom in prazničnim letom. Monografijo bi lahko razdelili na dva dela: prvi, splošnejši del predstavlja podeželje kot pomemben del Ljubljane (Gorazd Maslo), povezavo etnologije z razvojem podeželja (Maruška Markovčič) in govori o razvoju podeželja med teorijo in prakso (Tadeja Primožič). Drugi del uvede prispevek o splošnih značilnostih vzhodnega dela Ljubljane (Maruška Markovčič), sledijo mu bolj specializirani članki mentorjev na etnoloških taborih o nekaterih omenjenih in raziskanih temah.

Podeželje predstavlja kar dve tretjini območja Mestne občine Ljubljana. Za vzdrževanje značilne krajine in hkrati za produkcijo hrane pa je bistveno kmetijstvo z dopolnilnimi in drugimi dejavnostmi, za razvoj katerih na različne načine (finančna sredstva, strokovna pomoč, tudi etnološke raziskave) med drugim skrbijo pri MOL, v uvodnem članku pojasni Gorazd Maslo, vodja Odseka za razvoj podeželja in upravne zadeve pri MOL. Kako pomembna je vloga etnologije v razvoju ljubljanskega podeželja, predstavi Maruška Markovčič, glavna organizacijska in strokovna vodja etnoloških raziskovalnih taborov na tem območju, zaposlena kot višja svetovalka za razvoj podeželja pri MOL. Podrobneje pojasni, na kakšen način lahko etnologi pomagajo pri soustvarjanju kakovostnega in razvojno perspektivnega življenjskega okolja. Tadeja Primožič, strokovna vodja taborov, poda kratek pregled razvoja podeželja v Sloveniji in ljubljanski občini ter predstavi sodelovanje občine, etnološkega oddelka in ljubljanske enote Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Slovenije (ZVNKDS) pri raziskavah ljubljanskega podeželja.

V monografijo so zajeti kraji vzhodnega dela Mestne občine Ljubljana, torej Janče z okolico, dolina Besnice in območje okrog Lipoglava. Prvi projekt Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV) na območju sedanje MOL je potekal že leta 1991 na Malem vrhu, v letih 1993 in 1994 sta mu sledila še projekta v krajevnih skupnostih Besnica in Lipoglav. Njihovi rezultati so vidni v združenju kmetij Sadna cesta med Javorom in Jančami, prek katerega kmetje med drugim prodajajo pridelke in izdelke na prireditvah. Sadna cesta je leta 2004 kot sekcija Turističnega društva Besnica - Janče prejela nagrado Evropskega sveta za

razvoj podeželja (ARGE) za posebne dosežke in edinstven pristop pri razvoju podeželja, za pohodne in učne poti (Borovničeva in Kostanjeva pohodna pot, Gozdna naravoslovna učna pot Mali vrh) in dobro obiskane turistične prireditve (Kostanjeve nedelje, Prazniki jagod). K pripravi strokovnih podlag za razvoj podeželja in k razvoju novih vsebin pa so med drugim pripomogli raziskovalni tabori, na katerih so študentje etnologije in kulturne antropologije obravnavali segmente kulture, pomembne za povečanje učinkovitosti gospodarskih dejavnosti in razvoj dopolnilnih dejavnosti, hkrati pa tudi za zbujanje občutka pripadnosti, medsebojne povezanosti in za dvig življenjske ravni na obravnavanem območju.

V monografijo niso vključeni vsi rezultati raziskav, ki so bile izvedene na taborih, pač pa posebnosti in dejavnosti z največjim potencialom za razvoj območja. Obravnavane so v prispevkih v drugem delu monografije, ki jih uvede članek Maruške Markovčič o bistvenih značilnostih vzhodnega dela Mestne občine Ljubljana. Markovčičeva z Barbaro Dolničar nadalje analizira tudi šege in navade (življenjske, letne, delovne) v 1. polovici 20. stoletja (žal prispevek ni lektoriran, kar moti pri branju). Barbara Dolničar poleg tega obravnava t. i. *ljubljske butarice*, značilne za to območje. Andreja Bahar Muršič, konservatorica na ljubljanski območni enoti ZVNKDS, predstavi splošne značilnosti stavbne dediščine na obravnavanem območju na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Darja Kranjc je obdelala žganjekuho (celovito predstavitev te dopolnilne dejavnosti in njene vpetosti v življenje domačinov gre posebej pohvaliti) in pletarstvo, Mojca Bele čebelarstvo, mlinarstvo in žagarstvo, Petra Stefanovič pa kulinariko in izdelavo cvetja iz papirja; t. i. *janška vezivka* in *janška butarica* sta – poleg jagod, žganih pijač in likerjev Sadne ceste – namreč prepoznavna »zaščitna znaka« janškega območja.

Ker brez poznavanja načina življenja ljudi ni mogoče doseči celostnega razvoja območja, je monografija *Na podeželju ...* kot nadgraditev etnoloških raziskovalnih taborov oz. zbir vseh na obravnavanem območju pomembnih segmentov dediščine – osnova, na kateri lahko občina snuje nove razvojne projekte in nadgrajuje obstoječe vsebine. Je priročnik za vse, ki se ukvarjajo s trajnostnim razvojem, saj je v njej v strokovnih prispevkih predstavljeno, kako uspešno uresničiti postavljene cilje, hkrati pa je tudi knjiga sama (fizični) dokaz o uspešnosti raziskav za razvoj podeželja v Mestni občini Ljubljana. V njej so zbrane zamisli za različne dopolnilne dejavnosti, izdelke obrti in rokodelstva ter razvoj turizma. Za domačine je knjiga pričevanje o njihovi tradiciji, ustvarjalnosti, zgodovini, načinu življenja. Za etnologijo pa je monografija pomembna predvsem zato, ker pokaže na pomen zaposlitve oz. dela etnologa v službah, ki dozdaj niso bile njihova značilna poklicna oz. zaposlitvena področja – pravzaprav praktično povsod, kjer gre za sodelovanje z lokalnimi skupnostmi – in opozori na vsestransko uporabnost, večkrat celo potrebnost etnoloških raziskav za razvoj določenega območja oz. gospodarskih dejavnosti.

Saša Poljak Istenič